

"Ett annat samtal om skolan"

rapport från skolgruppens seminarium i december 2013

Varför tar skoldebatten inte fart? undrade Ingrid Carlgren, professor i pedagogik vid Stockholms universitet, vid ett välbesökt seminarium om skolan den andra december 2013 i Katasalen i ABF-huset i Stockholm. Seminariet som hade titeln *Vad ska vi ha skolan till?* hade anordnats av den så kallade skolgruppen inom Nätverket Gemensam Vålfärd i Stockholm. Övriga inbjudna talare var Sven-Eric Liedman, professor i idé-och lärdoms historia vid Göteborgs universitet och Bo Malmberg, professor i kulturgeografi vid Stockholms universitet. Moderator var Inga Lill Stjerndahl.

Med sin fråga om varför skoldebatten inte tar fart menade Ingrid Carlgren bland annat att det är hög tid att vi nu har ett annat samtal om skolan än det rådande, som fungerar segregande och som med sina "heliga kor" vill göra gällande

-att svenska elevers allt sämre resultat i internationella kunskapsmätningar i själva verket skulle bero på socialdemokraternas gamla "flumskola" från 1990-talet,

-att resultaten av alliansens reformer kommer att visa sig så småningom,

-att det behövs *more of the same*, det vill säga tidigare betyg, tydligare mål-och resultatkriterier samt effektivare kvalitetssäkring,

-att valfrihet betyder frihet, och

-att betyg är nödvändiga för att elever ska vilja anstränga sig.

Vad vi därför måste göra är att problematisera den grund från vilken de heliga korna får sin näring, sade Ingrid Carlgren. Vilka är antagandena bakom tron på valfrihet, tydliga mål och tidig uppföljning som lösning på skolans problem? Vi måste alltså tala om hur skolan istället skulle kunna bidra till att hålla ihop samhället snarare än att dra isär det, och hur "kunskap" skulle kunna förstås som något man har del i och som inte hamnar på kollisionskurs med skolans demokrati-och bildningssträvanden. Vi behöver ta ett steg åt sidan och helt enkelt släppa in nya kor, menade Ingrid Carlgren. Därigenom skulle vi också kunna få syn på vad som *inte* går att säga inom den rådande skoldebatten, nämligen att det är det fria skolvalet som driver isär skolsystemet och att de "tydliga mål" och obegripliga kunskapskrav som eleverna ska nå i själva verket trivialiserar skolans kunskapsinnehåll.

Också Sven-Eric Liedman tog fasta på termen "valfrihet" och betecknade den som en dimridå för att kunna ta ut vinster på friskolereformen, alltså vinster på skattepengar. Han menade vidare att det faktum att den svenska skolan håller på att växa isär bland annat genom elitsatsningar som "läxrut". Läxrut innebär skattelättnader för den som skaffar läxhjälp för sina barn, samtidigt som den växande segregationen i samhället och mellan skolorna enligt Liedman är det största problemet.

Liksom Ingrid Carlgren berörde han också kunskapsfrågan. Det som gäller som kunskap idag är endast det som kan mätas i prov, något som leder till en praktik man brukar kalla

teaching to the test. Men detta begränsar både lärarnas och elevernas perspektiv och kan ses som ett uttryck för kontrollskolans misstro mot det goda omdömet. Kombinationen av kommunalisering, friskolereform och ett tidskrävande övervakningssystem har enligt Sven-Eric Liedman resulterat i det han kallar "den misshandlade kunskapen".

Valfrihet och segregation var slutligen också de två teman som Bo Malmberg koncentrerade sig på i sin presentation av sin forskning om konsekvenserna av det fria skolvalet. I fyra delstudier har forskningsgruppen undersökt (a) huruvida synliga minoriteter kan driva på en utveckling mot ökad skolsegregation, (b) huruvida det är en ökande boendesegregation som lett till ökande skillnader mellan skolor, (c) vilka det är som utnyttjar möjligheten till skolval och - slutligen - (d) hur synen på skolval påverkas av klassbakgrund och var man bor. Resultaten är i korthet de följande enligt en av Bo Malmbergs bilder:

"En viktig drivkraft till ökande resultatskillnader mellan skolor är att svenskfödda föräldrar och medelklassgrupper väljer bort skolor som domineras av synliga minoriteter, ökande resultatskillnader beror inte på ökande boendesegregation, skolval utnyttjas i första hand av privilegierade grupper medan underprivilegierade grupper undviks, föräldrars motiv för skolval påverkas mer av var de bor än av klasstillhörighet".

Sammanfattningsvis är det den demografiska sammansättningen som styr skolvalet. Bo Malmberg menar att skolvalssystemet behöver reformeras om inte utvecklingen ska gå mot ytterligare försämringar. En av hans visioner är "grannskapsskolan", där det är närheten till skolan som är avgörande för var en elev går i skolan och inte föräldrarnas bakgrund. Det är inte vinsterna genom friskolereformen som leder till segregation. Det är skolvalet, hävdar Bo Malmberg.

I den paneldiskussion som sedan följde fick de tre talarna avslutningvis frågan om vad som enligt deras uppfattning vore viktigast att ändra på när det gäller den svenska skolan. Bo Malmberg menade att grannskapsskolan skulle kunna vara en pedagogisk modell också för bostadsområdet som helhet. Ingrid Carlgren framhöll att det viktigaste av allt är att avmarknadisera skolan. Om man fortsätter med att se skolan som en marknad, är det bara en tidsfråga innan den gemensamma välfärden blir det sista som koloniserar. Avslutningsvis framhöll Sven-Eric Liedman att vi inte får glömma bort att skolan är ett etiskt åtagande. Det fria skolvalet innebär emellertid bland annat, att aktörer tjänar pengar på det som i själva verket är gemensamt.

Ulrika Tornberg